



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

# **Universitätsbibliothek Paderborn**

## **Agenda Ecclesiae Paderbornensis**

**Dietrich <Paderborn, Bischof>**

**Paderbornae, 1602**

Praefatio.

**urn:nbn:de:gbv:23-drucke/s-483a-2f-helmst3**

PRÆFATIO.

**THEODORVS DEI  
ET SEDIS APOSTOLICÆ**

GRATIA EPISCOPVS PADERBORNENSIS AC  
S. Romani Imperij Princeps, &c.

VENERABILI IN PRIMIS CLE-  
RO SVO, AC VNIVERSIS AGENDÆ HVIVS  
vsum amplecti volentibus, pacem & salutem  
in Domino sempiternam.



**N**on immeritò ab ipsis Apostolorum temporibus in Ec-  
clesia Dei sollicitè semper ab Episcopis & gregis Domi-  
nici primarijs pastoribus prouisum est, ut Sacramenta  
noui testamenti à Domino nostro IESV Christo vero  
illo Samaritano instituta, cum summa reuerentia tum  
à Sacerdotibus ministrarentur tum à fidei populo sus-  
ciperentur. Illa enim velut sacræ quædam Symbola ac  
diuina organa sunt, per quæ in vniuersum Ecclesiæ cor-  
pus bona cuncta quasi per canales dimanant, quæ pro  
eâ, tanquam pastor bonus animam suam per passionem  
ponens, Saluator noster promeritus est. Hinc piè salubriterq; ab ipsis Religionis Ca-  
tholica incunabilis, creditū fuit, eadem Sacramenta quæ in paucis externis signis  
per se existunt, solemnibus quibusdam ac sacris ceremonijs ab ipso Redemptore no-  
stro, ab Apostolis, & proximis eorum successoribus conuestita & ad maiorem sim-  
plicis populi intelligentiam & deuotionem usurpata fuisse, ut per illas, ea quæ Sa-  
cramentis spiritualiter significantur & efficiuntur, veluti ob oculos circumstanti-  
um posita, reuerentius, maioreq; animarum emolumento administrarentur &  
acceptarentur. Harum ceremoniarum per celebris apud venerandam Patrum an-  
tiquitatem dignitas atq; auctoritas semper extitit, ut Carthaginensis Concilij ad  
Innocentium Papam, apud D. Augustinum, & ad Gallie Episcopos, Cælestini Ponti-  
ficis epistole luculenter cõprobant. Hæc quoq; in singulis Diæcesibus per vniuersam  
Ecclesiam propria fermè reperiuntur, & hys libris iâ olim descriptæ, quos quarta Sy-  
nodi Patres Officiales vocarunt, qui sanè Patres seuerè mandarunt hys qui Pa-  
rochys præsumt, ab Episcopis suis eas accipere debere, ne in Sacramentis obeundis, vl-  
los errores aut defectus cum maximo animarum dispendio, admitterent. Quam  
sanctionem pro Episcopalis nostri muneris præminentia & paterna gregis nobis  
ab omnipotente DEO concrediti sollicitudine diligentius apud animum euoluen-  
tes, & insuper animaduertentes in nostra hæc Paderbornensi Diæcesi magnam  
tam in Sacramentis, quam Benedictionibus rituum disparitatem & confusionem,  
partim ex defectu propriæ Agendæ, partim ex aliarum Diæcesum sacerdotibus,  
qui in hanc admissi sunt, partim ex negligentia & inscitia Parochorum existere,  
ut huic incommodo tempestiue obuiam iretur, nouam hanc Agendam inspectis di-

Ep. 9. c.  
11.

PRÆFATIO.

uerforum Episcopatum eiusdem argumenti Pastoralibus libris, ijsq; inter se & cum nostris Diœcesibus fragmentis diligenter collatis in hanc formam redactam, & ad mentem Concilij Tridentini concinnatam, elegantioribusq; typis excudendam curauimus, nihil dubitantes, nos summo ac principi pastorum Christo, deinde vobis Præpositis, Decanis, Archidiaconis & animarum Rectoribus rem gratam, per necessariam ac utilissimam præstitisse. In hac enim non solum plena & perfecta de Sacramentis omnibus instructio (quantum ad legitimam eorum administrationem attinet) continetur, sed etiam Casuum difficultiorum, subinde in ijs, præcipue autem in Matrimonio & Confessione occurrentium, breuis & accurata resolutio ac modus varias res Catholico ritu benedicendi ac Dæmonem exorcizandi. Et quoniam ministros Christi & dispensatores mysteriorum Eius vna nobiscum vos utiq; agnoscitis, danda vobis opera erit, ut, quemadmodum de Diuinis Sacramentis idem sapimus omnem per spiritum unitatis & pacis quo in vnâ Religionem & fidem in vna S. Catholica Ecclesia coaluimus, ita quoq; vnum sit omnium labium, vna eademq; benedicendi & precandi forma, vt vno ore animoq; conformes (quod monet Apostolus, commendat B. Cyprianus, & suo exemplo docent apud Danielelem tres pueri, ac primitiua Apostolorum Ecclesia) sine errore & defectu atque vniiformiter animarum Curatores in hac nostra Diœcesi tremenda Sacramentorum mysteria dispensent. Si enim omnis error atq; defectus tanto periculosior censetur: quanto ea, circa quæ contingit, magis necessaria hominibus existimantur: quid potest damnosius existere, quam si in ijs erretur, quæ ad salutem subditorum sola creduntur, vtiliter tanquam spiritalia remedia nobis à Salvatore fuisse relicta? Quia verò ad hæc diuina animarum præsidia, res & materia determinatæ, certaq; & immutabilia verba, sicut & speciales actus ac facta quadam de necessitate requiruntur, ex quibus vnum si desit, nihil agitur, vt habetur Can. quæ ipsis. D. 38. & expressius in glossa ibidem, &c. per necessarium est vt parochi legitime suum officium facturi sollicitam & seriam suscipiant curam ac deliberationem, quomodo omnia in eadem contenta, intelligant; Omnis. n. scire tenetur ea, quæ ad officium suum pertinent, & sine quorum notitia non potest debite officij sui actus exercere, nec intelligant solum, sed etiam in opus & exercitium statim deducant. Quod vt sine vlla mora & tergiversatione fiat, omnium aliarum Agendarum cuiuscunq; Diœcesis vsu deinceps penitus abrogamus, Officialiq; nostro, Archidiaconi & Rectoribus animarum serio mandamus & in virtute S. Obedientiæ præcipimus, vt hanc Agendam à nobis diuulgatam primo quoq; tempore suis vel fabricæ impensis sibi comparent: eiusq; formulam & institutionem in omnibus Sacramentis dispensandis, rebusq; benedicendis, vt vniiformitas rituum Ecclesiasticorum deinceps in hac nostra Diœcesi iuxta Canonum decreta. C. De his. dist. 12. omnino sequatur populoq; e suggestu adhibita cura & studio fideliter præmeditateq; omnia explicent, præcipue ea quæ hæctenus per supinam quorundam Curatorum socordiam cum irreparabili multarum animarum damno exolescere vel in obliuionem contemptumq; grassante hæresum & vbiq; omnia depopulante flamma venire ceperunt. Idq; primo hoc anno faciant quam sepius, ac deinde, quoties Archidiaconis videbitur, ratioq; dicetabit, ne frustra hic labor susceptus, nostraq; seria voluntas obliterata & euania fuisse videatur.

Rom. 15  
lib. 4.  
Ep. 4.  
Dan. 3.  
Act. 2.

Exper-

## PRÆFATIO.

Expergiscimini proinde Parochi non solum nostra hac paterna præceptione, sed terribili illa Prophetæ, seu potius urgentis DEI comminatione. SANGVI-  
 NE M eius (onivula, quæ tua desidia & torpore perditur) DE TVA MANV  
 RE QVIRAM. Quod infirmum est, consolidate, quod egrotum, sanate,  
 quod contractum, alligate, quod abiectum, reducite, quod perditum, quarite, pasci-  
 te gregem scientia & doctrina. Seria & profunda meditatione frequenter con-  
 templemini, quæ de bonis & malis pastoribus in utroque Bibliorum instrumento  
 dicuntur, ut totum caput Ezech. 34. Totum Zach. 11. Totum Io. 10. Isa. 56. vers.  
 11. & 58. vers. 1. Jerem. 2. vers. 8. & cap. 23. vers. 1. Ezech. 3. vers. 17. 18.  
 19. 20. 21. 22. 1. Pet. 5. vers. 2. & 4. Act. 20. vers. 28. Eucharistiam prout san-  
 ctæ mater Ecclesiæ præscribit, administrate. Sacramentum extremæ unctionis ha-  
 ctenus penè intermissum, in usum vigoremq; reuocate. Matrimonio non iungite  
 nisi rite ad hoc per ordinaria Ecclesiæ mediâ dispositos. Pœnitentiæ Sacramen-  
 tum cum suis partibus efficaciter urgete, & in primis, quantum memoria patitur  
 enumerationem peccatorum sine qua (spontè præsertim ut nunc à pluribus fit,  
 omissa) non fit remissio aut legitima absolutio peccatorum; sed potius duplex ge-  
 henna filius, & is, qui male confitetur, & qui male absoluere præsumit. Discite  
 exactè gradus prohibitos, consanguinitatis & affinitatis. ceteraq; impedimenta  
 dilucide in hoc Agenda libro expressa. Celebrate quoad fieri potest vigiliis mor-  
 tuorum & impeditè locorum sacrorum prophanationem. Docete icnellos &  
 paruulos in Christo Catechismum diebus Dominicis & festis à prandio. Non  
 baptizate neque Matrimonio iungite nisi in templo præsentis, citra grauem ne-  
 cessitatem aut Ordinarij licentiam. Habetq; librum, in quo scribantur nomina  
 contrahentium Matrimonium & baptizatorum. Denique tanto studiosius &  
 vigilantius omnibus hisce sacris ritibus & benedictionibus utimini quanto ma-  
 leficarum numerus & nocendi libido diabolica fraudis per totum huius Diœcesis  
 corpus sparsa heu ac nimis late propagata ex quotidianis detrimentis eviden-  
 ter animaduertitur. ne Ieremie querela in vos cadat. Stulte egerunt pastores  
 & Dominum non quaeserunt. Et nostra quoque compleratio super vos veniat in  
 die Iudicij, ut cogamur ingemiscere dicere cum eodem. Pastores demoliti  
 sunt vineam meam, conculcauerunt partem meam: dederunt portionem meam  
 desiderabilem in desertis solitudinis. Et quod cap. 50. versu 6. habetur. Grex  
 perditus factus est populus meus, pastores eorum seduxerunt eos, feceruntq; vaga-  
 ri in montibus (in capitibus vitij & errantibus) Obliti sunt cubilis sui (Ecclesiæ  
 suæ, in qua baptizati sunt.) Docendus igitur à vobis omni cura simplex ac rudis  
 populus ut ad depellenda maleficia & incantationes, earumq; vim hebetandam ijs  
 utatur remedijs quæ aduersus nequitas, & illusiones Damonum Ecclesiastica sanc-  
 ciuit auctoritas, ususq; piorum confirmauit, ut sunt. Signû Crucis. Aqua lustralis.  
 Exorcismi solemnes. Cerei benedicti. Herba consecrata. In primis verò intima ad  
 DEVM conuersio, contritio & Confessio, quem admodum Ieiunium, Eleemosina &  
 Oratio, nec non Diuinum Missæ Officium ac perceptio Sacrosanctæ Eucharistia.  
 Instate igitur nostra & Apostolica cohortatione inflammati Pastores, opportune,  
 importune, arguite, increpate in omni patientia & doctrina. Est enim nunc tem-  
 pus, cum sanam doctrinam multi non sustineant, sed ad sua desideria co-  
 aceruent sibi magistros prurientes auribus & à veritate auditum auertant.

Iere. 3.

cap. 10.  
vers. 21.

cap. 13.  
vers. 10.

## PRÆFATIO.

Quod si aliqui ad hanc nostram voluntatem exquisitam obsurduerint, & uniformitatis tantoperè à nobis exoptatae, obliu, rituum diuersitatem pro suo ingenio & arbitratu posthac sectati fuerint, illorum temeritatem volumus nostri Officialis Archidiaconorum iudicio puniri, & si contumacia accesserit, loco & ordine suo moueri: Nec enim equum est ut in communionem maneat, qui à capite suo & membris in doctrina Diuinisq; rebus per agendis discordat. Oramus autem DEVM OPT. MAX. ut qui nostra huius paternae sollicitudinis erga subiectum gregem optimè conseruatus est, secundum diuitias gloriae suae, det omnibus uobis uirtutem, corroborari per Spiritum eius in interiore homine, ut unanimes id ipsum sentientes, collaboretis nobiscum in aedificationem Corporis Christi donec occurramus omnnes in unitatem fidei & agnitionis filij Dei in uirum perfectum, in mensuram aetatis plenitudinis Christi, qui uere bonus pastor, ut in hodierno Euangelio Eum Ioannes appellat, uitam pro ouibus suis posuit & mori dignatus est, ut nos omnes pariter immarcescibilem gloriae coronam acciperemus, cuius gratia uos omnes in omni bono confirmet.

Datum Dominica Misericordiae  
21. Aprilis An. 1602.



INDEX.